

Espai d'iniciatives

Eix 1: CONVIVENCIA I APRENTATGE

Nélida Zaitegui, Béatrice Mabilon-Bonfils
Conducció del diàleg: M. Jesús Comellas

Nélida Zaitegui

- Convivència per millorar l'aprenentatge i aprenentatge de la convivència

Diversos estudis tracten de la bona convivència (un bon clima als centres escolars) com a mitjà per aconseguir un bon aprenentatge acadèmic, però no n'hi ha gaires que tractin la convivència com a finalitat educativa.

La finalitat de l'escola va més enllà de l'assoliment de continguts: l'escola s'ha fet per educar, no només per instruir, amb la finalitat última d'aconseguir un món més humà i més humanitzador.

En aquesta línia, cita l'informe Delors sobre les finalitats de l'educació: aprendre a ser, aprendre a conviure, aprendre a fer (en el sentit d'aprendre a aprendre, a crear coneixement) i aprendre a emprendre (en el sentit de ser una persona autònoma i de tenir iniciativa davant la vida).

L'aprenentatge va més enllà de l'escola. Aconseguir una escola inclusiva en una societat que no ho és, és molt difícil. Per a la consecució d'aquests objectius educatius hi ha d'haver una implicació global i coordinada de tots els agents, de la comunitat educativa, de les institucions i de la societat en general.

D'acord amb els darrers informes PISA, la influència de l'escola en l'educació global de l'alumne significa només un 23-28%. Nélida ens convida a reflexionar sobre qui són els responsables del 72% restant.

- Aprendre a conviure i fer-ho d'una manera saludable és una de les finalitats de l'escola

La salut no és només física, és també mental, per la qual cosa, des de l'escola s'han de treballar les habilitats que constitueixen les bases fonamentals per a la salut mental de l'alumne i el seu benestar, amb l'objectiu de formar ciutadans, persones capaces de conviure i de desenvolupar-se a la vida.

Entre les competències o habilitats que cal treballar des de l'escola, per part de tot l'equip docent, de manera transversal i més enllà dels límits de les diferents àrees curriculars, podem citar: l'autoconeixement, l'assertivitat, l'empatia, les habilitats socials, la capacitat de resoldre conflictes, el pensament crític, el pensament creatiu i l'aprenentatge de i per a la convivència.

Debat obert

Pregunta: Qui i com ha de liderar el repartiment de la responsabilitat de l'educació entre tots els agents de la comunitat?

Nélida: Hi ha d'haver un lideratge compartit entre institucions i professorat, però després s'hi han d'implicar. D'altra banda, Nélida fa una crida al professorat perquè recuperi el lideratge perdut.

Pregunta: Què fer davant la desmotivació de l'alumne que no sap reconèixer o no té les habilitats i competències necessàries per després trobar el seu lloc a la societat? És la desmotivació de l'alumne un reflex de la nostra pròpia?

Nélida: Educar en i per a la convivència és educar per després. S'ha de repensar què estem fent amb el currículum, com s'ensenya a construir coneixement, les relacions amb les famílies, com som nosaltres i com són els alumnes.

Pregunta: A l'hora d'emprendre programes d'aprenentatge-servei per implicar els joves en serveis a la comunitat, es detecta la por de determinats sectors de la comunitat, com ara la gent gran, davant dels adolescents.

Nélida: La violència dels joves és una "llegenda urbana".

Els adolescents estan en ple canvi interior i exterior en la transformació cap a l'ésser adult. És molt important la base que es doni en l'etapa infantil i primària perquè, quan arribi el moment del desajust que és l'adolescència, els joves puguin disposar d'elements de base sobre els quals reconstruir-se.

Hem d'ajudar a construir persones resistents, que sàpiguen gestionar les frustracions inevitables que patiran a la vida dels adults. Hem de tenir en compte que "eduquem" en tot moment, fins i tot quan no fem res i no hi intervenim.

Pregunta: Si l'escola només representa una quarta part de l'educació de l'alumne, i les famílies tenen també un paper rellevant, qui educa les famílies?

Nélida: És cert, ens hem de fer aquesta pregunta, i d'altres com quins drets i deures tenen els alumnes? I nosaltres, el professorat? Ens hem de fer preguntes sobre la nostra pròpia socialització, el nostre rol a l'escola, la finalitat de l'escola, quin model de societat promou l'escola?

Tot això s'ha de discutir en el si del claustre per prendre decisions que impliquin tot el professorat del centre en l'educació global de l'alumne, independentment de les pròpies àrees curriculars que ensenyen, tot recordant que la finalitat de l'escola és promoure persones educades, persones crítiques i emprenedores i autònomes capaces de construir i afrontar la seva vida.

Béatrice Mabilon-Bonfils

- Hi ha dificultats de convivència a l'escola ? A totes les edats ?

L'escola ja no juga un paper d'institució homogènia de transmissió de coneixements, sinó que rep les tensions de la societat i queda en un espai incert amb múltiples singularitats.

Conjuntament amb la família, l'escola introdueix la sociabilitat, és a dir, la tensió entre el jo i l'altre.

L'escola esdevé el lloc d'empremtes inesborrables que remarquen les de la família i donaran forma a l'infant com a futur ciutadà.

L'aprenentatge en els centres educatius és un lloc de confluència entre afectes i violència entre els mateixos actors del procés educatiu.

L'ésser humà és un organisme animat amb una energia desbordant, excessiva. Aquesta energia l'anomenen pulsio. La satisfacció d'aquesta energia no sempre és possible. Moltes de les pulsions de l'ésser humà no tenen sortida, és a dir no són educables, no troben vies d'expressió. L'educació, doncs, és el sacrifici de la pulsio. D'aquí pot sortir la hipòtesi d'un desig d'influència, en el sentit que es pot donar l'apropiació de l'altre (l'altre com a objecte) i la voluntat de marcar-li el camí.

Actualment l'escola es troba desbordada en funció de l'escena social que es desenvolupa a l'entorn.

El desig de formar, de ser format (en conseqüència de-format) i de formar-se s'inscriu en determinats prototipus infantils.

Les relacions entre ensenyant i aprenent afavoreixen una dinàmica que de vegades pot respondre a la ruptura escolar, ateses les relacions asimètriques entre el poder, la transferència de coneixements, la contratransferència, sobretot en aquells individus que tenen una capacitat més reduïda d'acceptar els processos d'aprenentatge que vénen donats pel sistema.

Algunes propostes que es poden suggerir per conciliar l'activitat escolar i la social i per afavorir la convivència i l'aprenentatge serien:

- Construir un espai de convivència als centres educatius atenent la diversitat social i cultural de l'alumnat.
- Construir un espai de convivència on es tinguin en compte les diverses expressions de violència.
- Construir un espai de convivència on s'hi atengui la cooperació per evitar els estereotips.
- Construir un espai de convivència que inclogui la mediació com a eina de solució de conflictes.